

Україна у фокусі

10–16 жовтня 2011 року

ЗМІСТ

I. Огляд політичних подій за тиждень.....3

II. Аналітична довідка.....6

Права людини і демократичні процеси.

Обвинувальний вирок Юлії Тимошенко:

кінець європейської інтеграції України?.....6

I. Огляд політичних подій за тиждень

10
ЖОВТНЯ

Свідки у справі Юрія Луценка і далі свідчать на користь звинуваченого. Вже одинадцятий свідок у справі экс-міністра засвідчив невинуватість Луценка. Адвокат підсудного Олексій Баганецю звернувся з клопотанням про зміну запобіжного заходу для экс-міністра, заявивши, що показання свідків дають підстави сумніватися у достовірності доказів, наданих слідчими Генпрокуратури. Проте сторона обвинувачення не підтримала клопотання, наголосивши, що оцінка доказів може бути здійснена лише судом.

Вирок у справі Тимошенко вплине на відносини України з Євросоюзом. Про це заявила верховний комісар ЄС із зовнішніх відносин Кетрін Ештон після засідання профільних міністрів у Люксембурзі. За її словами, міністри висловили глибоке занепокоєння очікуваним вердиктом Юлії Тимошенко. Вона наголосила, що в європейських політиків лишається враження вибірковості правосуддя. Пані Ештон висловила стривоженість тим фактом, що це відбувається на фінальному етапі переговорів про асоціацію з Україною.

11
ЖОВТНЯ

Сім років ув'язнення без подальшого права протягом трьох років обіймати державні посади, а також стягнення півтора мільярда гривень збитків НАК «Нафотагаз» – такий вирок оголосив Печерський райсуд у справі Юлії Тимошенко. Згідно з ухвалою суду, Юлія Тимошенко відбудуватиме покарання в установах Київської області. Строк відбуття покарання починається з 5 серпня 2011 року з урахуванням строку відбуття під вартою на досудовому слідстві. Сама Юлія Тимошенко під час оголошення вироку встала і назвала процес поверненням у 37-й рік. Екс-прем'єр закликала українців до об'єднання і боротьби.

Після оголошення вироку Юлії Тимошенко під стінами Печерського суду й на вулиці Хрещатик відбулися сутички між правоохоронцями й прихильниками экс-прем'єра. Підрозділ міліції спеціального призначення «Беркут» застосував сльозогінний газ до прихильників Юлії Тимошенко. Міліція затримала 7 людей із тих, хто брав участь у перекритті вулиці Хрещатик. Їм інкримінується адміністративне правопорушення.

Євросоюз глибоко розчарований вироком Юлії Тимошенко. Про це йдеться в офіційній заяві верховного комісара ЄС із зовнішніх відносин Кетрін Ештон. Брюссель заявив, що в Україні не було дотримано міжнародних стандартів чесного, прозорого та незалежного процесу і закликав українську владу забезпечити неупереджене оскарження.

Єврокомісія сподівається, що ситуація зі справою Юлії Тимошенко вирішиться після апеляції. Про це заявив Штефан Фюле, член Єврокомісії з питань розширення та європейської політики сусідства. Він наголосив, що

подальша доля угоди про асоціацію залежить від демократичної ситуації в Україні.

Прем'єр-міністр Росії Володимир Путін заявив, що не розуміє, за що Юлія Тимошенко отримала сім років. За його словами, ставити під сумнів комплекс досягнутих газових домовленостей між Росією та Україною у 2009 році небезпечно і контрпродуктивно. Путін водночас зазначив, що сама Юлія Тимошенко нічого не підписувала, бо контракти були укладені на рівні господарюючих суб'єктів – «Газпромом» і «Нафтогазом».

Віктор Ющенко заявив в інтерв'ю Бі-Бі-Сі-Україна, що не вважає справу Юлії Тимошенко політичною. На його думку, уклавши у 2009-му році газові угоди, Тимошенко зрадила національні інтереси.

12
жовтня

Близько 25 правоохоронців взяли штурмом і обшукали приймальню та будинок народного депутата від «БЮТ-Батьківщина» Євгена Сулова. Такі дії міліції депутат вважає помстою влади за свою активність на мітингу прихильників Юлії Тимошенко на Хрещатику. Водночас у міліції заявили, що обшуки санкціоновані судом і проводяться в рамках розслідування кримінальної справи про підробку документів.

13
жовтня

Президент Віктор Янукович виступив за декриміналізацію статті, за якою засудили Юлію Тимошенко. За його словами, українське законодавство і, зокрема, 365 стаття застаріли і не відповідають європейським стандартам. Як зазначив Президент, у багатьох країнах подібні діяння – це адміністративні порушення або ж питання із політичної площини. Тому він не виключає, що рішення Печерського райсуду Києва про позбавлення волі не остаточне.

Проти Юлії Тимошенко порушили ще одну кримінальну справу. Екс-прем'єра звинувачують у перекладенні боргу корпорації "Єдині енергетичні системи України", президентом якої свого часу була Юлія Тимошенко, перед Міноборони Росії на суму 405,5 млн доларів на держбюджет України. За повідомленням СБУ, справу проти Юлії Тимошенко та екс-прем'єра Павла Лазаренка порушено на підставі перевірки листа Міністерства оборони Росії, який надійшов до Кабміну. Термін покарання за порушеною статтею становить 12 років ув'язнення.

14
жовтня

Венеціанська комісія розкритикувала зміни до закону про вибори. Про це повідомив заступник глави партії "Батьківщина" Григорій Немиря, який брав участь у засіданні Венеціанської Комісії. За його словами, комісія постановила, що запропонований проект закону не врахував рекомендації Резолюції ПАРЕ 1755. Зокрема у висновках комісії зазначено, що вибори за змішаною системою, виборчий бар'єр, а також заборона на участь у виборах виборчих блоків є рішенням лише правлячої більшості, яка не зважила на думку опозиційних

політичних сил і громадянського суспільства. За словами Немирі, комісія, зокрема, зазначила, що внесення фундаментальних змін у виборчу систему без широкої публічної дискусії може скомпрометувати легітимність проекту закону про вибори.

Захист Юлії Тимошенко вимагатиме виправдального вироку навіть у разі декриміналізації статті, за якою засудили экс-прем'єра. За словами адвоката экс-прем'єра Юрія Сухова, у діях Тимошенко відсутній склад злочину. Нагадаємо, 6 жовтня парламент ухвалив у першому читанні президентський законопроект про декриміналізацію економічних злочинів. Статті, за якою судили Тимошенко, там не було, тому опозиція внесла туди необхідні поправки і намагається прискорити розгляд документа у другому читанні.

15
жовтня

В Євросоюзі висловили незадоволення порушенням нової кримінальної справи проти Юлії Тимошенко. Про це заявила речник Верховного представника Євросоюзу з питань спільної зовнішньої та безпекової політики Майя Кошчанчич. За її словами, порушення проти Тимошенко нової кримінальної справи лише підтверджує переслідування чинною владою опозиції. Вона також зазначила, що в ЄС стурбовані не про окремих політиків, а про сутність переслідування та проведення судового процесу в Україні.

Громадські організації хочуть провести загальнонаціональний страйк «Марш проти бідності». Про це заявив голова Громадського конституційного комітету Юрій Збітнев. За його словами, це питання обговорюватиметься на Загальногромадянському конгресі в Києві 11 листопада. Він наголосив, що буде поставлено ультиматум владі, а загальнонаціональний 48-годинний страйк стане початком загальнонаціональних акцій протесту.

II. Аналітична довідка

✓ Права людини і демократичні процеси

ОБВИНУВАЛЬНИЙ ВИРОК ЮЛІЇ ТИМОШЕНКО: КІНЕЦЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ?

11 жовтня суддя Печерського районного суду міста Києва Родіон Кіреєв виніс звинувачувальний вирок колишньому прем'єр-міністру України Юлії Тимошенко і призначив їй покарання у вигляді 7 років ув'язнення з позбавленням права обіймати посади в органах державної влади на строк 3 роки, а також стягнення з неї 1,5 млрд гривень. Вирок викликав українську негативну реакцію країн Європи, представників Європейського Союзу (ЄС), США та Росії. Адвокати Юлії Тимошенко пообіцяли подати апеляцію на це рішення суду, але вже 13 жовтня Служба безпеки України (СБУ) повідомила про порушення нової кримінальної справи проти екс-Прем'єр-міністра.

Чи буде змінено вирок суду у справі Тимошенко?

Як він вплине на перспективи європейської інтеграції України?

Без несподіванок

Попри те, що вся логіка судового процесу над Юлією Тимошенко вказувала на те, що вирок у її справі буде звинувачувальним, дехто з українських оглядачів усе ж припускав можливість іншого рішення суду. Такі сподівання ґрунтувалися на тому, що засудження лідерки найбільшої опозиційної партії ускладнило б підписання та ратифікацію угоди про асоціацію та про зону вільної торгівлі з ЄС, на важливості чого наголошував Президент Віктор Янукович. Однак, вирок цілком передбачувано засвідчив, що в міркуваннях глави держави, вплив якого на Печерський суд був беззаперечним, переважили бажання помсти та прагнення

усунути головного політичного опонента.

Реакція міжнародної спільноти на засудження Юлії Тимошенко була ще більш прогнозованою. Адже годі було чекати чогось іншого після того, як гостра критика міжнародного співтовариства у бік українського судочинства лунала впродовж усього перебігу судового процесу над лідером опозиції. Міжнародні посадовці звинуватили українське керівництво у вибірковому правосудді, вказавши на політичний характер усього судового процесу. Піддав критиці вирок у цій справі й прем'єр-міністр Росії Володимир Путін, який висловив своє нерозуміння того, в чому полягав склад злочину.

Виправдати (не) можна

Водночас, якщо засудження Юлії Тимошенко до 7 років ув'язнення мало кого здивувало, робити прогнози щодо її можливого виправдання поки що слід досить обережно. Можна виділити декілька основних сценаріїв подальшого розвитку подій.

Цілком зрозуміло, що адвокати Юлії Тимошенко подадуть апеляцію на вирок Печерського суду: питання полягає в тому, яке рішення ухвалить апеляційний суд. Вочевидь, найбільш відповідним законодавству і сприятливим для європейських перспектив України буде скасування вироку Печерського суду і виправдання засудженої. На ймовірність такого сценарію непрямо вказують слова Віктора Януковича, який назвав вирок проти Юлії Тимошенко «прикрим випадком». Однак, виправдання лідерки опозиції навряд чи додасть популярності главі держави та водночас повністю зруйнує його план зі знешкодження головного політичного супротивника.

Крім того, апеляційний суд може відправити справу Тимошенко на дорозслідування в прокуратуру чи на повторний розгляд в нижчу судову інстанцію. Але невідомо, втім, наскільки довго українське керівництво зможе затягувати час; крім того, такий сценарій не вирішить головної проблеми – що робити з Юлією Тимошенко.

Найгіршим для колишнього прем'єр-міністра є варіант підтвердження законності вироку Печерського суду апеляційною судовою інстанцією. В такому разі вона зможе сподіватися лише на подання касації до Вищого

спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ, однак шанси того, що остаточне рішення відрізнятиметься від попереднього, надзвичайно низькі. Зрештою, існує й інший сценарій, який зніме з апеляційного суду відповідальність за долю Юлії Тимошенко, – декриміналізація відповідної статті Кримінального кодексу.

Втім, сподіватися на сприятливий для колишньої прем'єрки розвиток подій все одно не доводиться. Непрямим підтвердженням того, що народні депутати можуть внести необхідні зміни до президентського законопроекту про декриміналізацію економічних злочинів, стала оприлюднена СБУ інформація про порушення ще однієї кримінальної справи проти експрем'єра за покладання боргів корпорації «Єдині енергетичні системи України» на державний бюджет України. Таким чином команда Президента Віктора Януковича може досягти одразу кількох цілей. По-перше, виконати вимоги Європи щодо звільнення Юлії Тимошенко. По-друге, зберегти свій імідж – тобто пояснити виправдання Юлії Тимошенко удосконаленням законодавчої бази. По-третє, порушити кримінальну справу проти експрем'єра за новим звинуваченням – розкрадання державних коштів, що нібито має дістати більше розуміння в ЄС. Відтак українське керівництво переконуватиме європейських колег у тому, що Юлію Тимошенко судять не за політичне рішення, а за кримінальні злочини.

Глухий кут української влади

Поза тим, хоч би як закінчилася справа Юлії Тимошенко, стосунки України з ЄС вже серйозно зіпсовано. Максимум, на що може сподіватися Україна – це на парафування угоди про асоціацію до кінця року, що означатиме завершення технічної частини переговорів. Підписання ж її ратифікацію угоди буде радше відкладено на невизначений термін і поставлено в залежність від внутрішньої політики української влади. Першим свідченням «замороження» відносин України з ЄС може стати скасування запланованого візиту Віктора Януковича до Брюсселя 20 жовтня, а в гіршому разі – й саміту ЄС-Україна, який має відбутися в грудні цього року.

Шанси підписати угоду про асоціацію з ЄС Україна, вочевидь, матиме лише за умов повного

виправдання Юлії Тимошенко. Однак навіть у такому разі жодних гарантій Україна не отримає. Винесення звинувачувального вироку може стати тією точкою неповернення, після якої ЄС дивитиметься на всі резонансні кроки Віктора Януковича з підозрою і перестане закривати очі на інші прояви згорання демократії в Україні. Так, після можливого виправдання Юлії Тимошенко наступними вимогами, які Україна повинна буде виконати, аби підписати угоду про асоціацію, можуть стати звільнення та реабілітація всіх політичних в'язнів, прийняття належного виборчого закону та проведення чесних виборів у 2012 році. Відповідно, відтепер шлях до підписання угоди про асоціацію для України буде набагато важчим і може тривати невідомо як довго.

Quo vadis, Ukraine?

Судовий вирок Юлії Тимошенко та бурхлива майже одностайна негативна реакція на це західного світу знову поставили питання щодо геополітичного вибору України та вибору майбутньої моделі розвитку загалом. Справа у тому, що нинішня українська влада, що є владою крупного капіталу, проголосивши європейську інтеграцію пріоритетом зовнішньої політики, розуміє цю інтеграцію по суті економічно, в першу чергу - вихід великого бізнесу на європейські ринки, набуття кращих можливостей для отримання кредитів та передових технологій. Що стосується гуманітарних вимог європейської спільноти щодо відповідності внутрішньої політики

країни до європейських цінностей, вони сприймалися українською владою радше як пуста риторика, яка не має жодного значення порівняно з економічними інтересами. Більше того, вимоги щодо демократичних цінностей – справедливого правосуддя, чесних виборів, дотримання прав людини, свободи слова та інших базових європейських принципів, вони в принципі не є прийнятними для нинішньої влади, яка чітко взяла курс на розбудову авторитарного режиму в Україні, моделі «керованої демократії» за російською моделлю, яка б забезпечувала принципову неможливість зміни влади. Усі дії нової влади були

послідовно підпорядковані завданню монополізації влади і утриманню цієї монополії якомога довше, в ідеалі – назавжди. Це – й відміна конституційної реформи 2004 року й побудова такої владної вертикалі, яка ліквідує поділ гілок влади і замикається на Президентіві, проведення нечесних місцевих виборів у 2010 році, обмеження свободи слова, переслідування опозиції, розробка нового Закону про вибори, який гарантує збереження влади навіть у разі програшу чинною владою виборів за партійними списками. Така політика викликала серйозну негативну реакцію не лише всередині країни, а й в усьому демократичному світі. Очевидно, що авторитарна Україна не може стати членом європейської спільноти демократичних держав. Відмова Європейського Союзу від укладення Угоди про асоціацію може спонукати Україну шукати інших союзників, у першу чергу –

Росію, яка обіцяє в обмін на відмову від курсу на євроінтеграцію знижки на газ та імовірність надання кредитів. Проте останні події в Росії, яка взяла курс на реанімацію пострадянського простору, створення нового Євразійського союзу під головуванням Росії вочевидь засвідчують, що у цьому союзі Україні відведена роль сателіта Росії. Більше того, у разі розриву відносин з Європою стосунки України з Росією будуватимуться на умовах повної і беззастережної капітуляції. А це аж ніяк не в інтересах і української влади, і українського великого бізнесу, які самі хочуть бути повноправними і неконтрольованими розпорядниками в країні. Більше того, різкий і доволі несподіваний розворот курсу нинішньої влади на європейську інтеграцію багато в чому зумовлений економічними апетитами Росії, які були озвучені після Харківських угод.

Висновки

Отже, Україна знов опинилася на роздоріжжі. І це – не лише вибір зовнішньої політичної орієнтації – на Захід чи на Росію, а й глобальний вибір – якою буде Україна? Чи стане Україна цивілізованою, демократичною європейською державою, рівноправним членом європейської спільноти, чи стане авторитарною державою – сателітом Росії в майбутньому Євразійському союзі?

Внаслідок винесеного вироку шанси України на підписання та ратифікацію угоди про асоціацію з ЄС різко впали, а стосунки з країнами Європи – суттєво погіршилися. Очевидно, перше, що має зробити нинішня влада (конкретно – Президент Янукович, бо ні в кого ні в Україні, ні поза її межами немає сумнівів у тому, хто в країні стоїть за «незалежною» юстицією), – будь-якими механізмами дати свободу Юлії Тимошенко та надати їй можливості брати участь у парламентських виборах. Це буде першим доказом реальності курсу України на євроінтеграцію. Проте навіть у разі виправдання Юлії Тимошенко, українській владі буде потрібно докласти неабияких зусиль, аби переконати ЄС в необхідності підписати угоду про асоціацію, а його країни-члени – її ратифікувати. А це може статися

лише у разі зміни політики нинішньої влади, відмови від згортання демократичних процесів в Україні і в першу чергу – проведення чесних змагальних виборів восени наступного року.

Якщо ж Юлію Тимошенко не буде реабілітовано або знову засуджено в рамках нової справи, процес європейської інтеграції України буде зупинено на невизначений термін.

Наслідки для України можуть бути катастрофічними, аж до втрати незалежності і підпорядкування Росії.

«Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва (<http://dif.org.ua>).

Аналітики ДІФ:

Ірина Бекешкіна

Олексій Сидорчук

Юлія Ільчук

Марія Куц

Катерина Шкапяк

Головний редактор випуску: Ірина Філіпчук

Інформаційно-аналітичний бюлетень «Україна у Фокусі» видається Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва в рамках проекту «Об'єднуємося заради реформ (UNITER)», що фінансується Агентством США з Міжнародного Розвитку (USAID) та здійснюється Pact в Україні.

Щотижневий випуск бюлетеня став можливий завдяки щирій підтримці американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст випуску є винятковою відповідальністю «Демократичних ініціатив» та не обов'язково відображає точку зору USAID, Pact або уряду США. Забороняється відтворення та використання будь-якої частини цього бюлетеня у будь-якому форматі, включаючи графічний, електронний, копіювання чи використання в будь-який інший спосіб без відповідного посилання на оригінальне джерело.